

stičnega egoizma, ne postanimo včasih sesajoči, včasih z zobmi škripajoči priveski starih, današnji dobi ne odgovarjajočih in prilikam v življenju ne ustrežajočih preganjajočih se skupin. Ne iščimo svojih uspehov in ciljev v trenutnih senzacionalnih podvigih, ampak sezimo z lepšimi upi in cilji globlje v naše duše in v življenje našega naroda. Dajmo častno mesto z delom dokazani ljubezni do mladine in naši bomo neizmerno pravdo, ker stali bomo že z gorečo delavnostjo na nje početku.

V nas mora nastati nov duh, nova miselnost, nov svet, ki bo tem lepši, tem čistejši in srečnejši, čim težje in bolj boleče je bilo križanje naše mladosti, čim daljša je bila tema naše pasivnosti. V naših dušah je s črkami brezupne brezposelnosti vklesano rojstvo novega časa, ki mu moramo mi dati vsebino in obliko. Vse to je že dano v nas, le poiskati nam je treba v naših duševnostih in s trdnjo voljo ustvariti neomajno delavnost.

Naša naloga in dolžnost je, da se pomemo o naši skupni poti v bodočnost, o našem stvarnem delu za naš narod, o današnjih življenjskih prilikah ter o naši orientaciji v življenju. Na nas je, da se otresemo fraz, ki so plaše skrivanja notranje gnilebe današnjih dni in zavetišče parazitov človeške družbe.

Krenimo mi na pot tudi res izvedenega

stanovskega tovarišstva, oživimo si cilje, ki bodo v svojem dosezanju nudili rešitev iz težkih prilik našemu ljudstvu in nam. Ne delajmo med seboj otročjih vojsk s teorijami o svetovnih nazorih, ampak pojdemo strnjeno pot naprej, pot, ki bo značila praktično rešitev težkih pež današnje dobe. Ne bodimo slepi in mrtvi, ampak živimo in glejmo ter opazujemo življenje, da bomo iz njega črpali najboljše načine našemu delu! Ne bodimo mrkogledi samotariji, ne boječi mladci, ne neorientirani naraščaji, ampak živimo vse življenje in delajmo vztrajno, kar nam bo združeno z darovi usode od rojstva pa do današnjih dni dalo pravo smer in jasno pot — ne radi sebičnih ciljev, ampak radi bodočnosti, kateri smo mi odgovorni.

Tovariši, tovarišice! Končaj z medlim omahovanjem in nihanjem ter kreni na našo skupno pot krepko in čvrsto, pogumno in zdravo — saj smo mladi in krepki, saj smo mladina, ki ji je človeška družba izbičala duše, ki je trpela in trpi, ki je bila odrinjena, a katere hoče delati in živeti za narod in državo, za cilje, ki so njena naloga in njena odgovornost. Prični še danes z delom in ko se bomo zbirali, bo vsak in tudi ti z lastnim delom pripomogel z mladostno silo do prvih naših krepkih skupnih korakov — v jasno bodočnost.

Svarc Ivo

Splošne vesti

— Dva ministrska odloka. Na predlog Kraljevske uprave v Ljubljani Poverljiv S. N. Broj 32/1-36, je ministarstvo prosvete ukinilo oprostitev pouka v razredu g. Ivanu Dimniku, šolskemu upravitelju pomožne šole v Ljubljani, predsedniku Jugoslovenskega učiteljskega združenja. — S posebnim odlokom je ministarstvo oprostilo na osnovi §§ 14. in 15. zakona o narodnih šolah pouka v razredu g. Mil. Rakovića, upravitelja pomožnih oddelkov pri narodnih šolah v Zemunu.

— Pozabljene številke. »Slovenec« je v poročilu o glavni skupščini JUU v Novem Sadu pozabil objaviti rezultat tajnih volitev po proporcionalnem sistemu. Lista sedanje uprave na čelu z nosilcem predsednikom Ivanom Dimnikom je namreč dobila 286 glasov, druga lista z nosilcem Dragišem Mihailovićem 44 glasov, tretja — »zvanična« lista, kakor je pisal novosadski »Dan« — pa je dobila 26 glasov t. j. 4 manj, kakor je bilo podpisnikov liste. Zanimivo so številke glasovanja o letnem poročilu sedanje uprave, proti kateremu je glasovalo samo 8 delegatov, proti finančnemu poročilu so glasovali samo 3 delegati, proti poročilu nadzorstvenega odbora je glasoval 1 delegat, a za razrešnico dosedanjih upravi so glasovali enodušno vsi delegati. Iz tega se vidi, da tudi ostale skupine odobravaljo delo sedanje uprave in so izrekle s tem zaupanje v sedanjo stanovsko smer JUU. S tem so ovržena tudi vsa lažnjiva poročila o skupščini.

— Tečaj za izdelavo geografskih reliefov. JUU — sekcija za dravsko banovino ponovno razpisuje tečaj za izdelavo geografskih reliefov. Tečaj se bo vršil 24., 25., 26., 27., 28. in 29. avgusta t. l. v Ljubljani. — Prijavnina znaša do 20 udeležencev 120 Din, ako pa jih bo 30 ali več pa 100 Din. Za udeležence preskrbimo po želji prehrano in prenočišče po nizki ceni. Prijave je treba poslati na JUU sekcijo za dravsko banovino do 22. t. l. — Tečaj je posebne važnosti zato, ker se bodo izdelovali reliefi pokrajin. Z delom se prične 24. t. l. in sicer v Učiteljskem domu v Ljubljani.

— Pedagoški tečaj v Ljubljani. Kot je že naš list poročal, je priredilo Pedagoško društvo v Ljubljani svoj prvi pedagoški tečaj. Tečaj je pričel v ponedeljek, 17. t. m. Pri otvoritvi sta zastopala sekcijo gov. Ivan Dimnik in Metod Kumelj. Predsednik sekcije je ob tej priliki pozdravil stremljenje mladega

društva, ki hoče poživiti pedagoško delavnost v Ljubljani. Poročilo o poteku tečaja priobčimo v prihodnji številki.

— Zadruga »Dom učitelje« v Ljubljani opozarja ponovno na tečaj za javno vzgojo žene, ki ga priredi Jugosl. Zenska Zveza v Ljubljani od 24. do 26. avgusta. — Udeleženkam tečaja se bodo preskrbela stanovanja in na željo tudi hrana po nizkih cenah. Točen vzpored objavi J. Z. Zveza v dnevnikih.

— Šolski kuhinji na Barju so darovali svojo pokojno tovarišico Stane Kantetove znesek 500 Din. Pokojna Stana je od vsega početka vodila ubožno kuhinjo. Učenci se bodo še po njeni smrti spominjali lepote njene duše. Iskrena zahvala!

Upraviteljstvo.

— V svrhu praznovanja 30 letnice maturo naj čimprej sporoče svoje naslove sledeči tovariši abiturienti ljubljanskega učiteljskega iz leta 1906.: Jakofčič Ludvik, Kleindienst Lovro, Medić Pavel, Podbregar Fran, Poljanec Rudolf. — Obenem prosim, da sporoči svoj naslov katerakoli tovarišica abiturientka ljubljanskega učiteljskega istega letnika, da ji razodenem svoje in želje še petih iskrenih tovarišev. — Paternost Riko, Gorenja vas nad Škofjo Loko.

— Ljutomer. Pogreba pok. majorja Frančka Zacherla, ki je tako tragično umrl na Belasici in je bil prepeljan v Ljutomer, se je udeležilo mnogo učiteljstva (nad 80) iz domačega in sosednjih srezov. Vaša udeležba nam je bila v veliko uтехo. Sprejmite za Vaše žrtve pos. pa še tovarišem rez. častnikom našo najiskrenejšo zahvalo! — Obitelj učitelja Fr. Zacherla.

Vpisovanje na Ant. Rud. Legatovem Enoletnem trgovskem tečaju v Mariboru je vsak dan od 10. do 12. predpoldne v šolski pisarni, Vrazova ulica 4. Tudi ob nedeljah in praznikih. Lastni dežji internat. Šolski program se dobi brezplačno. Znižana šolnina.

Učitelji! Učiteljice!

SLOVENSKA KNJIŽNA ZALOŽBA išče proti običajni proviziji vsaj v vsakem okraju Slovenije po enega poverjenika, ki bi med svojimi tovariši in prijatelji nabiral naročnike. Javite se upravi lista pod značko „Poverjenik“

Ko se je na vabilo deželnih stanov l. 1561. vrnil v Ljubljano, se je z vso vneto zavzel za organizacijo slovenske cerkve. L. 1562. se je z navdušenjem lotil tudi organizacije šole. In prihodnje leto se je že otvorila v Ljubljani prva gimnazija na Kranjskem, pod vodstvom Lenarta Budine. To šolo, ki se je leto za leto izpopolnjevala in reformirala, so pozneje vodili še rektorji Adam Bohorič, Nikodem Frischlin, Jakob Prentelj in Engelbert Engel do l. 1598., ko je bila ukinjena. Prideljenih je bilo tej šoli tudi več učiteljev.

O protestantovskem šolstvu je izšlo pri nas več slovenskih in nemških razprav, iz katerih se da slutiti velikega šolskega organizatorja Trubarja in njegove sotrudnike. Natančneje o takratnem šolstvu smo se pa Slovenci poučili šele iz knjige: »Die protestantische Kirchenordnung der Slovenen im XVI. Jahrhundert«, študije, ki je izšla l. 1919. v Heidelbergu in jo je spisal univerzitetni prof. France Kidrič.

»Cerkovna ordninga, ki jo je sestavil Trubar vsebuje vsa določila za bogoslužje nemške in slovenske protestantovske cerkve v naših krajih. Izvirno poglavje o šoli, poudarja njegovo slovenščino kot liturgičnega jezika in njeno upoštevanje v mestnih šolah, pričajo o pomenu te morda najzanimivejše Trubarjeve knjige.

Kakor že omenjeno je Trubar vrnil v »Cerkovno ordningo« izvirno poglavje 78a do 79a z naslovom: »Od šol, šolarjev šulmojstrov«, s katerim dokazuje potrebo šole in to s tezo, ki se glasi: »Obena dežela, ne mesto, ne gmajna ne mogo prez šul, prez šularjev inu prez vučenih ludi biti, ne duhovskih riči prou ravnatu inu obderžati. Tu vsaki zastopni človik more lahko zastopiti.« To tezo je podprl z zgodovinskimi vzgledi raznih narodov in z raznimi citati iz sv. pisma.

Cisti o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— I Uredba o učiteljski stanarini, s katero prehajajo obveze za kritje stvarnih potreb pri vzdrževanju osnovnih šol, predvsem za kritje učiteljskih stanarin, od občin na banovinske samouprave, je te dni dovršena in bo predložena ministrskemu svetu v definitivno odobritev. (»Jutro« 22. VII.)

— I Drugi vseslovenski pedagoški kongres se bo vršil prihodnje leto v Ljubljani. (»Jutro« od 24. VII.)

— I K učnemu uspehu na meščanskih šolah v Mariboru. Da ni bil uspeh boljši naveda »Mariborski večernik« od l. VII. naslednje vzroke: Razredni prenatrpani, socialne razmere otrok, nesodobnost učnega načrta. Najslabši uspeh je bil na državni deški, ki ni dosegel niti 50%. Velik pogrešek staršev je, da vpišejo svojega otroka prezgodaj v srednjo ali meščansko šolo, po 4. namesto po 5. razredu.

— I Šolstvo v Italiji. V mnogih predelih Italije je zakon o obveznem obisku šol ostal dejansko samo na papirju in se te razmere tudi v zadnjih letih niso veliko izpremenile. (»Gruda« št. 6.)

— I Šolstvo na Gradiščanskem. Gradiščanskim Hrvatim se na vsak način bolje godi kot Koroškim Slovincem. Imajo namreč 46 čisto hrvatskih ljudskih šol. Preteklo leto so dobili še 4 nove. (»Slovenec« 2. VII.)

— I Učiteljstvo v Italiji. Na osnovnih šolah je 90.738 učiteljev, na srednjih 10.131, na obrtnih in učiteljskih pa 4302. Ženskih moči je od tega 80%. Število moških učiteljev stalno pada. (»Naš glas« od 1. VII.)

— I Resolucije kathehetskega kongresa v Splitu. Kateteci so proti ukinutvi verouka v višjih razredih srednjih šol. Zahtevajo, da se za državne cenzorje učbenikov verouka postavijo kateteci srednjih šol. K obhajilu naj gredo otroci prvega razreda že ob veliki noči. S prihodnjim letom naj se izplačajo honorarji katetedom osnovnih šol iz banovinskih budžetov po 20 Din od ure. Da se izmed aktivnih katetetov postavi poseben referent pri ministertvu prosvete za katoliški verouk. Da v državni prosvetni svet vstopijo kot stalni člani izvršilnega odbora po en katetec srednjih, meščanskih in osnovnih šol. (»Slovenec« 19. VII.)

— I Letaki JUU. »Samouprava« od 16. ter »Slovenec« od 17. VII. napada Učiteljsko združenje in posebe še tov. Dimnika, češ, da je avtor letaka v katerem obvešča javnost, da je izdalo tajništvo JRZ duhovščini v dravski banovini okrožnico, v kateri zahteva podatke o učiteljstvu in da se na ta način vzpostavlja nadzorstvo duhovščine nad učiteljstvom. »Samouprava« (in po njej tudi »Slovenec«) trdi, da tista okrožnica ni bila poslana župnikom pač pa predsednikom strankinih krajevnih odborov za sestavo učiteljskega katastra.

— I Službena doba učiteljstva na šolah družbe sv. Cirila in Metoda se ne šteje v penzijo. O tem se je že mnogo pisalo in to vsi obsojajo. »Slovenija« od 17. VII. pravi, da je kriv temu uradniški zakon »slavnega JNS rešima«, ki je tako nagrado zasnoval ravno učiteljstvo, ki mu je bilo do zadnjega tako brezposojno vdano. Zakon in njegov tvorec sta krivca vsega zla. Zakon pa je od danes do jutri in če omogočuje krivice, ga bo zadel sodba.

— I Popravek jugoslovenskega učit. združenja prinaša »Slovenec« od 22. VII. glede na članek »Letaki JUU«. Iz tega popravka je razvidno, da JUU ni izdalo nikakega letaka, katerega avtor naj bi bil njega predsednik Dimnik, ampak je res, da so člani JUU v dravski banovini prejeli originalne okrožnice tajništva JRZ.

Seveda misli Trubar s tem, le versko šolo protestantovske cerkve, ker pravi: »S takim se spet ta stara prava vera gori perpravi inu povsen svejtu restegne, prave Boğu dopade bože službe inu molitve bruma (pobožnost moja op.) inu poštene, lubezan proti Boğu inu umej ludmi narede, malikovane doli zatare.« Kot plačilo za ustanovitev takih šol obeta Trubar: »obrambo proti Turkom, odstranitev draginje, toče in kuge«.

Trubarjevi nazori glede protestantovske verske šole se izražajo v naslednjih njegovih izjavah: 1. »De povsod v mejstih in tergh inu per farah se imajo latinske nembske inu slovenske šule gori narediti.« 2. »Cesarji, kralji, viudi inu vsa žlaht oblast inu gospodična so dolžni — v slednim mejstu, v tergu inu per sledni fari šulmojstre inu šularje deržati, v mejstih in tergh, de se latinsku inu nemšku, per tihi farah od farmoštrou, podružnikov inu mežnarjev tu slovensku pismu, brane inu pisane vuči. 3. Raventiga en vsaki pridigar inu farmošter ima tudi per suje fari eniga šulmojstra ali mežnarja imeti ali deržati, de te mlade hlapčice inu deklice, purgarske inu kmetiške otroke vuči slovenski brati inu pisati, ta katehizmus sred s to izlago izvuna povejdati. 4. Te artikule imajo učiti ti pridigari farmane, ti šulmojstri nih šularje, ti stariši nih otroke.«

To je torej Trubarjeva teorija o šolstvu na Slovenskem. To teorijo je bilo pa možno izvesti v prakso — to je, da bi se bile ustanovile šole poleg mest in trgov tudi pri vsaki župniji, — le tedaj, če bi bila na Slovenskem v reformacijski dobi tudi vsa posvetna oblast v rokah protestantov, kar se pa ni zgodilo nikoli.

* Artikuli = členi vere — verske resnice.

Izrazil čut za stanovsko čast vodi vsakega učitelja in učiteljico v stanovsko organizacijo.

— I Preuredba šolskih okolišev v Ljubljani, ki se je izvršila zaradi bežigradske šole je naletela pri starših na odpor. Šolska oblastva so mnenja, da otroku bolj škoduje, če celo dopoldne ali popoldne čepi v natrpani šolski sobi, kakor pa nekoliko daljša pot od stanovanja do prostorne šole. Kot vse izgleda, starši niso istega mnenja. Na neki ljubljanski šoli, ki ji po novi razdelitvi pripada 111 ulic se je vpisalo v 1. razred samo nekaj otrok iz 18 ulic. Za 20 razredov na Viču je na razpolago le 10 sob. Prenatrpani so razredi tudi v Mostah. (»Slovenec« 20. VII.)

— I Tudi »Samouprava« je prinesla popravek JUU glede letakov, ki naj bi jih izdalo JUU o nadzorstvu duhovščine nad učiteljstvom. Popravka pa ni prinesla »Samouprava« brez komentarja kot »Slovenec«, pač pa skuša prikazati da je popravek tak, da mestoma ne odgovarja resnici in se poslužuje metode podtikovanja, katerega da so se stalno posluževali gospodje od JNS, med katere prištevata tudi predsednika JUU Dimnika. — Ta komentar je ponatisnil »Slovenec« od 24. VII. — O tako zvanih letakih JUU je pisal tudi »Domoljub« od 22. VII. pod naslovom »Kako so korajžni pod sedanjim režimom.«

— I Javno ocenjevanje so končno dosegli kot učitelji osnovnih tudi nastavniki srednjih in meščanskih šol. (»Slovenec« 24. VII.)

— I Šola v Sv. Andražu pri Velenju se je imenovala šola generala Majstra, ko je bil šol. upravitelj prestavljen je predsednik občine Ložnice dal izbrisati ta naslov šole, ki je bil oblastveno odobren. (»Domovina« 23. VII.)

— I Na znano resolucijo »Krščanske šole«, o kateri se je na tem mestu že pisalo, je odgovorila uprava Šolske župe v Ljubljani v »Šolskem glasniku« od 26. VI. precej obširno. Naj navedemo vsaj en značilen pasus: Odločno odrekamo vsakemu pravico posegati v svobodo naše organizacije in odrediti vzgojne osnove in smer. Ne gre za versko življenje, za čista krščanska moralna načela, za notranjo čistost in plemenitost človeka. Vse versko delovanje Cerkve je zavarovano in zaščiteno v državnih zakonih in se neovirano izvršuje, ne da bi se kjerkoli in od kogarkoli pojavil upor proti njenemu delovanju. Gre predvsem izključno za posvetne in dalekosežne, narodu nevarne politične in gospodarske cilje. Pod nedolžnimi naslovi se polni ekrazitna bomba, ki naj zopet po želji tujcev razdele narod v sovražne tabore.

— I Štiski menihi so že pred več kot 150 leti kot prvi izvedli v svojem okolišu organizacijo ljudske šole. (»Slovenec« 17. VIII.)

— I »Slovenec« in »Slovenski dom« in skupščina JUU. O banovinski skupščini nista prinesla niti besede. O državni skupščini JUU sta obetala oba lista, da bo zelo burna. Izid volitev sta prinesla oba brez komentarja.

— I Ivanu Dimniku, predsedniku JUU, ukinja oprostitev od pouka v razredu, ki jo je dolgo let protizakonito užival. (»Slovenec« od 9. VIII.) — Par dni kasneje je prinesel »Slovenec« Dimnikov popravek glede protizakonitosti oprostite pouka.

— I Ena točka resolucije političnega tabora JRZ v Mariboru: Zahtevamo, da se najde kruh našim brezposelnim učiteljem in učiteljicam ter drugim intelektualcem. (»Pon. Slovenec« 10. VIII.)

Predmeti, ki naj bi se poučevali v župnijskih — to je slovenskih protestantovskih šolah na našem ozemlju — naj bi torej bili: slovensko čitanje, slovensko pisanje in slovenski katekizem.

Pa tudi pri višjem šolstvu ne upošteva Trubar le nemškega in latinskega jezikovnega pouka. Da ne izključuje slovenskega čitanja in pisanja tudi na mestnih šolah, o tem nas potrjuje preje navedena točka 3., ki govori o slovenskem čitanju in pisanju pri »purgarskih in kmetijskih otrocih.« V »Cerkovni ordningi« potrjujejo to tudi predpisi o bogoslužju, po katerih morajo otroci v cerkvi latinsko, nemško in slovensko peti — pa tudi določbe za izpit duhovniških kandidatov, za katerega je bil prirejen vzorec tudi v slovenskem jeziku. Te določbe so veljale tudi za nove učitelje.

Tudi vzdrževanje šol je zaradi verskega značaja protestantovske šole moral Trubar združiti z dohodki protestantovske duhovščine. Dokaza, da mora cerkev: »Pravim pridigarjem, dobrim učiteljem, pobožnim učencem in zvestim cerkovnikom zaslužek in plačilo dajati« ni oprl le na vzgled v judovski cerkvi in evangelist Lukeža, ampak je spisal o tem posebno poglavje. Tudi v tem se opirajo njegovi načrti le na preje omenjeno dejstvo, da se nahaja v tisti dobi tudi vsa posvetna oblast v rokah protestantov.

Vprašanje nastane, koliko slovenskih protestantovskih šol so ustanovili za časa protestantizma na Slovenskem pri posameznih župnijah na deželi. Ker je bilo število protestantovskih župnij le majhno, imamo, kar zadeva kmečke šole, opraviti le z resnimi posameznimi poskusi protestantovskih župnijskih upraviteljev na njihovih župnijah. —

Ciril Petrovec:

Ob 350 letnici smrti velikega slovenskega učitelja

Letos 29. junija je minilo 350 let, odkar je v Derendingenu na Nemškem umrl verski reformator in veliki početnik slovenske književnosti Primož Trubar. Kaj je storil ravno Trubar takega, da se ga kot verskega reformatorja in književnika mora spominjati tudi naše stanovsko glasilo?

Pokretniki reformacije — med njimi zlasti Trubar, so pri nas prvi spoznali veliko važnost šolstva in se lotili izobrazbe naše mladine, ki je bila v tistem času zelo zane-marjena. Znali so obenem obrniti pozornost deželnih stanov in plemstva na to, ter so dobili od obojih poleg moralne opore tudi gmotno podporo. Reči se sme, da ima slovenska šola svoj začetek v oni dobi.

Že prvi dve knjigi iz l. 1551. nam predstavljata Trubarja kot Slovence, ki podaja pripadnikom svojega naroda dve po njegovem mnenju najvažnejši in najpotrebnejši knjigi: katekizem in abecednik. In že v teh dveh prvih knjigah omenja tudi učitelje. V slovenskem predgovoru katekizma pravi: »Vas brumne (pobožne moja op.) farmoštre, pridigarje, šulmoštre inu stariše inu vse te, ki znajo brati, per sodnim dnevi opominam ter prosim, de vi v cerkvi, v šoli, doma inu kir vkupe pridete, te preproste vučite le-te štuke naše prave krščanske vere... Enako govori tudi v abecedariju iz istega leta: »Vi šulmaštri pak inu vsi, ki znate poprej brati, zamerkajte inu druge vučite...«

S tema dvema pozivoma je začel Trubar napovedovati namen protestantovske šole, ki je imela biti v prvi vrsti verska šola.